

Tot i que l'adverbi *enrere* 'abans' formava part en el *Qüestionari* de la locució *anys enrere*, aquí només tenim en compte el seu component adverbial (s. XIII), der. de *rere* (< **redre* < RETRO 'endarrere', amb pèrdua de *-d-* i canvi de *-o* > [e], [ə], com en TĒPLUM > *temple*); el mot feia referència al moviment cap enrere, estès després a un sentit temporal ("Enrera. Espresió para fer apartar. *Atras*", Figuera, 1840; "Enrera. Hacia lo que está ó queda á las espaldas. *Atras*"; "Se dice por cualquier cosa ya pasada [...]: *Sucedí dias enrera, sucedió dias atrás*", Amengual, 1858-1878). A més d'aquesta forma reforçada, *enrere*, usada en cat. med. com *ça (a) enrere* 'temps enrere', n'apareixen d'altres com *endarrere* (paral·lel a *endavant*), format sobre *darrere* 120 (var. *entarrere* 122 per atracció de la prep. d'afinitat arag. *enta* [< INDE AD, *DECH*; cf. *entatràs* 118]), amb el prefix *en-* (< IN-), la prep. *de* i el canvi de *derrere* en *darrere* (*adarrere* 170, *dedarrere* 161; cf. fr. *derrière*, oc. *derriere*), amb *a-* analògica dissimilada, com en *aquell*, *barrejar*, etc., i amb la var. metatètica *enradere*; *arrere* (s. XIII) (< AD RETRO, *DCVB*, com el fr. *arrière*, *DHLF*) i, amb canvi de prefix, *enarrere* (var. metatètica *enraere* 164, com *raere* 163 que ha perdut la *-d-* de *radere* 89).

Resten uns lexemes de procedència externa: *atràs*, que, amb doc. ant. (s. XIII), podria ser mot tradicional almenys en alguns parlars (< AD TRANS), però en altres, resultat d'interferència cast.-arag. (var. *adetràs* 87, 94, 100, 108; *entatràs* 118), que presenta els der. *atrassatx* 159 (< cast. *atrassado*) i *enratrats* 141, híbrid de *enrere* i *atrassat*; *antes* 99, 132, 136, 144 (cf. mapa 1346); *de después* 106 (< cast.), amb el valor d'anterioritat de l'adverbi (cf. mapa 1346). El mot primitiu *rere*, que actualment pertany només al registre literari, és present en compostos com *rereguarda*, *rerebotiga*, amb *rere-*, reduït sovint a *re-* (*rebotiga*, *retranga*, etc.). *Enrere* s'usa en mall., men. i alg. juntament amb poblacions del Principat, on, en cat. or., alterna amb *endarrere* (s. XVI) i *enradere*; *arrere*, propi del val., la var. del qual *enarrere* ja es documenta al s. XVII (*CIGCMod*) i en fonts lexicogràfiques, des de C. Ros (1764) a Martí Gadea (1891). *Atràs*, amb possibilitats d'arcaisme, se centra sobretot en tort. i val. sept.

Són mots normatius *rere*, *enrere*, *endarrere*, *arrere*, *darrere*, des del *DIEC*₁, 1995, que des del *DOrt*, 1917 apareixien amb *-a* final; la locució *un any endarrere*, des del *DG*₁, 1932, on apareixia amb *-a* final.

